

19.10.2012

Veiledning til reglement for orden og oppførsel i Osloskolen

Ifølge opplæringslova §§ 2-9 og 3-7 er kommunen/fylkeskommunen forpliktet til å sørge for at det blir fastsatt ordensreglement for offentlige grunnskoler og videregående skoler. I Oslo kommune har byråden for kunnskap og utdanning fått delegert myndighet til å fastsette et reglement som er felles for Osloskolen.

Byråden vedtok 25.09.2012 nytt reglement for orden og oppførsel. Reglementet trer i kraft 01.01.2013.

Opplæringslova §§ 2-9 andre ledd og 3-7 andre ledd krever at reglementet gjøres kjent for elevene og foreldrene. Dette kan for eksempel skje ved at skolene deler ut reglementet til alle elevene og foreldrene. I tillegg bør også reglementet ligge på skolens hjemmeside.

Kommentarer til bestemmelsene i det nye reglementet:

§ 1 Formål

Reglementets hovedformål er å øke fokuset på ro, orden, respekt og faglig konsentrasjon i Osloskolen. Samtidig er reglementet ment å skulle være et godt virkemiddel til å bekjempe uro og forstyrrelser i undervisningen.

§ 2 Virkeområde

Hvem reglementet gjelder for

Reglementet gjelder for alle grunnskoler og videregående skoler i Oslo kommune.

Reglementet gjelder for voksenopplæringssettene så langt det passer. Reglementets § 4 (regler for orden) og § 5 (regler for oppførsel) antas i stor grad å passe for voksenopplæringssettene. Bestemmelsen i § 3 (vurdering av elevens orden og oppførsel) kommer ikke til anvendelse da elever i voksenopplæringen ikke gis vurdering i orden og oppførsel. Bestemmelsen i § 6 om sanksjoner ved brudd på reglene for orden og oppførsel vil bare delvis være

Utdanningsetaten

Besøksadresse:

Telefon: 02 180

Org.nr.: 976820037

Strømsveien 102

Telefaks: 22 65 79 71

0663 OSLO

Postadresse:

postmottak@ude.oslo.kommune.no

Pb 6127 Etterstad, 0602 OSLO

www.ude.oslo.kommune.no

aktuell for voksenopplæringen. Muligheten til å bortvise for resten av kurset eller å treffe avgjørelse om at en elev skal miste retten til videregående opplæring, er for voksenopplæringen hjemlet i opplæringslova § 4A-9.

Elevene i Aktivitetsskolen er ikke omfattet av dette reglementet. Skolen må i tilfelle utarbeide eget reglement for Aktivitetsskolen inneholdende bestemmelser om orden og oppførsel. Det bør i størst mulig grad være samsvar mellom de reglene som gjelder i skoletiden og de som gjelder på Aktivitetsskolen.

Det sentrale reglementet gjelder i utgangspunktet bare for elevene i Osloskolen. Reglementet gjelder ikke direkte overfor skolens ansatte, men det er en selvfølge at skolens ansatte er gode forbilder for elevene og etterlever reglene om orden og oppførsel.

Når reglementet gjelder

Reglementet gjelder når skolene har ansvar for elevene. Dette innebærer at reglementet kommer til anvendelse i alle skoleregistrerte aktiviteter, uavhengig av om aktiviteten anses som ordinær undervisning eller ikke, og uavhengig av om aktiviteten foregår på skolens område eller utenfor skolens område. For eksempel vil reglementet gjelde på skoleturer og leirskoler, også i de perioder av turen det ikke er program for. For grunnskoleelever gjelder reglene også på skoleveien.

Reglementet vil i utgangspunktet ikke komme til anvendelse på elevenes fritid. Rent unntaksvis kan reglementet komme til anvendelse også på elevenes fritid. Det er i bestemmelsen andre ledd regulert at reglementet "kan også komme til anvendelse på tider da skolen ikke har ansvaret for elevene, forutsatt at elevenes oppførsel har tilstrekkelig tilknytning til skolen". Bestemmelsen er tatt inn bl.a. for å gi skolene virkemiddel til å kunne bekjempe uønsket atferd som skjer ved bruk av digitale medier på fritiden, for eksempel der en elev på fritiden mobber en medelev eller en lærer via digitale medier. Forutsetningen for at reglementet skal komme til anvendelse i slike situasjoner er at skolen i tilstrekkelig grad kan godtgjøre at det er direkte sammenheng mellom elevens atferd og skolen. Reglementet kan også tenkes å komme til anvendelse i tilfelle der en elev eksempelvis gjør hærverk på skolen på kveldstid, eller der en elev gjør hærverk på bil eller eiendom til en av skolens ansatte på kveldstid.

Utarbeidelse av lokalt ordensreglement

Skolens driftsstyrer er i reglementets § 2 tredje ledd delegert myndighet til å vedta utfyllende regler for orden og oppførsel tilpasset den enkelte skoles behov. I tillegg til at det enkelte driftsstyre er gitt myndighet til å gi utfyllende regler for orden og oppførsel, kan driftsstyret i lokalt reglement også vedta andre sanksjoner enn de som fremkommer i § 6 i det sentrale reglementet.

Hvilke utfyllende regler om orden og oppførsel kan driftsstyret fastsette i lokalt reglement?

Den enkelte skole må i utgangspunktet selv avgjøre hvilke regler det er behov for utover det som følger av det sentrale reglementet. De reglene som driftsstyret vedtar må imidlertid holde seg innenfor rammen av opplæringslovgivningen og annen generell lovgivning.

Det enkelte driftsstyre kan *for eksempel* vedta:

- Regler om å ha med godteri, brus, leker etc. på skolen
- Regler om hvordan fravær skal meldes
- Regler om bruk av internett og mobiltelefon
- Regler om når elever i barneskolen kan benytte sykkel på skoleveien

Når det gjelder bestemmelser om bruk av sykkel er det i forarbeidene til opplæringslova forutsatt at skolene skal kunne gi bestemmelser om bruk av sykkel til og fra skolen, jf. NOU 1995: 18 punkt 20.2.2 (side 227). I forskrift til opplæringslova § 12-1 første ledd bokstav d) heter det også at skolen i ordensreglement kan ta inn bestemmelse som nærmere regulerer forebyggende tiltak, for eksempel om "å bruke sykkel eller rulleskøyter".

Driftsstyret kan også fastsette regler for bruk av mobiltelefon. Det kan eksempelvis inntas regler om at mobiltelefoner skal oppbevares i skolesekken, skal være innstilt på lydløs i undervisningstidene eller lignende. Vi

mener at skolene ikke skal fastsette regler hvorefter det er forbud mot å ha med mobiltelefon på skolen. Når det gjelder adgangen til å beslaglegge mobiltelefon, viser vi til kommentarene under neste punkt.

Når det gjelder bruk av tobakk og snus kan driftsstyret på videregående skoler eller voksenopplæringssettene vedta regler om at det skal være tillatt å røyke eller bruke snus på bestemte steder. Røyk kan kun tillates brukt utendørs. Dette følger av tobakkskadeloven § 12 hvor det fremkommer at lufta skal være røykfri i lokaler hvor allmennheten har adgang. Tobakkskadeloven stiller ikke forbud mot bruk av snus innendørs. Det enkelte driftsstyre må selv ta stilling til om snus skal tillates benyttet innendørs, og om bruk av røyk/tobakk kan tillates utendørs eller på angitte områder utendørs.

Hvilke sanksjoner kan driftsstyret fastsette i lokalt reglement

Det fremkommer av reglementets § 2 tredje ledd at det enkelte driftsstyre kan fastsette andre sanksjoner enn de som følger av sentralt reglement. Adgangen til å fastsette andre sanksjoner i lokalt reglement, er i utgangspunktet ment begrenset til sanksjoner som skolen ønsker å benytte overfor enkeltelever som ledd i arbeidet med å sikre den enkelte elevs rett til et godt psykososialt miljø, jf. opplæringslova kap. 9a.

Tiltak som iverksettes overfor en elev som følge av arbeidet med opplæringslova kap. 9a, kan i realiteten være å betegne som en sanksjon. Spørsmålet om et tiltak er å anse som en sanksjon eller ikke må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle basert på hvor inngripende tiltaket er, herunder hvor lang periode tiltaket tenkes brukt. Dersom tiltaket er å betegne som en sanksjon, må sanksjonen følge av sentralt eller lokalt reglement.

Følgende tiltak vil alltid være å anse som en sanksjon, og må fastsettes i lokalt reglement dersom skolen ønsker å benytte de som ledd i arbeidet med opplæringslova kap. 9a:

- Elev må møte opp før skoletid for å forhindre krenkende atferd/mobbing av medelev på skolevei
- Elev må sitte igjen etter skoletid for å forhindre krenkende atferd/mobbing av medelev på skolevei
- Elev kan kun oppholde seg på begrensede områder av skolens areal (ute/inne)
- Fotfølging av elev for å forhindre krenkende atferd av medelev

Skolen kan ikke benytte beslaglegging av mobiltelefon eller andre ufarlige gjenstander som sanksjon/refsing. Nødrett eller nødverge kan imidlertid gi hjemmel for å beslaglegge farlige gjenstander.

Skolen kan heller ikke ha utestenging fra skoletur som sanksjon. (Utdanningsdirektoratet har i en uttalelse 01.10.2009 konkludert med dette. Direktoratet viste til at det i opplæringslova er satt noen grenser for hvilke sanksjoner som kan benyttes, og at bortvisning er den mest alvorlige sanksjonen i grunnskolen. Direktoratet mente at utestenging fra skoletur medfører en ekskludering fra opplæringen og elevgruppen ut over grensene som gjelder for vedtak om bortvisning.)

Er de sanksjonene som det enkelte driftsstyre vedtar så inngripende at de må anses som enkeltvedtak, må saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak i forvaltningsloven følges når sanksjonene benyttes, bl.a. reglene om forhåndsvarsel og klage, se nærmere under § 9.

Fremgangsmåte ved utarbeidelse av lokalt reglement

Det er viktig at både elever, foreldre, lærere og skoleledelsen er involvert i arbeidet med utformingen av reglementet. Den enkelte skole må selv vurdere hvordan involveringen skal gjennomføres. Arbeid med ordensreglement må for øvrig også regnes som et miljøtiltak, slik at man plikter å ta med skolens råd og utvalg så tidlig som mulig i prosessen, jf. bestemmelsene i opplæringslova § 9a-5 og 9a-6. Som et minimum bør i alle fall skolemiljøutvalget, elevrådet og FAU være involvert i arbeidet.

Det lokale reglementet som driftsstyret vedtar er en forskrift etter forvaltningsloven § 2, og må i utgangspunktet også følge reglene om forskrifter i forvaltningsloven kap. VII (forvaltningsloven §§ 37-40). Det innebærer bl.a. at berørte skal gis anledning til å uttale seg før reglementet vedtas, endres eller oppheves, altså at reglementet skal sendes ut på høring. Dette følger av forvaltningsloven § 37. For å oppfylle dette kravet må forslag til lokalt

reglement sendes på høring til skolemiljøutvalget, elevrådet, FAU og de tilsattes organisasjoner. Lokalt reglement bør også fremlegges for medbestemmelsesutvalget (MBU).

Forskriften må videre oppfylle kravene i forvaltningsloven § 38. Reglementet må betegnes som *Forskrift*, for eksempel "*Forskrift om reglement for orden og oppførsel ved NN skole*". Det skal også opplyses om hjemmel og hvem som har vedtatt forskriften, for eksempel slik: *Forskriften er vedtatt av driftsstyret ved NN skole med hjemmel i lov 17.07.1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) §§ 2-9 og 3-7, bystyrevedtak av 21.04.2010 sak 142, byrådsvedtak av 24.06.2010 sak 1061 og vedtak av byråden for kunnskap og utdanning 25.09.2012 sak 14.*

Forskrift om ordensreglementet er imidlertid unntatt fra kravet om kunngjøring i Norsk Lovtidend, jf. opplæringslova §§ 2-9 andre ledd og 3-7 andre ledd. I stedet er det et krav om at reglementet gjøres kjent for elevene og foreldrene. Dette kan for eksempel skje ved utdeling til alle elevene og foreldrene. I tillegg til dette bør også reglementet ligge på skolens hjemmeside. Tilsvarende gjelder for det sentrale reglementet, jf. innledningsvis.

§ 3 Vurdering av elevens orden og oppførsel

Bestemmelsen er ment å skulle gjøre elevene oppmerksomme på sammenhengen mellom reglene for orden og oppførsel i reglementet, og de konsekvenser manglende overholdelse av reglene kan få for vurdering i orden og oppførsel. Reglene om orden og oppførsel i reglementet er med andre ord en læreplan for orden og oppførsel.

Videre presiseres at nedsatt karakter i orden og eller oppførsel ikke skal benyttes som en straffereaksjon. Dersom skolen skal sanksjonere en enkelthendelse skal sanksjon i § 6 eller sanksjon vedtatt i lokalt reglement benyttes. Dette har sammenheng med hensikten med vurdering i orden og oppførsel, og hvordan disse bør brukes som redskap i skolens arbeid. Karakterene i orden og oppførsel skal avspeile elevens orden og oppførsel over lengre tid, og skal som hovedregel være basert på et bredere grunnlag enn en enkelthendelse. Det understrekes imidlertid at i vurderingen av orden eller oppførsel skal også grove enkelthendelser som eleven har blitt sanksjonert for, trekkes inn og være en del av den helhetlige vurderingen. Det kan godt være at enkelthendelsen tillegges så stor vekt at karakteren blir nedsatt. Forskjellen er at den nedsatte karakteren ikke er en straffereaksjon, men et resultat av en helhetlig vurdering av oppførselen over et lengre tidsrom.

§ 4 Regler for orden

Bestemmelsen angir hvilke regler som gjelder for orden.

- *Møte presist* vil si at eleven møter tidsnok til opplæringsøkter og på andre arenaer i skolens regi samt til andre avtaler som er gjort med skolens ansatte. Dersom en elev har fravær fra undervisningen kan det ha betydning for enten vurderingen i orden eller vurderingen i oppførsel, jf. § 3-5 siste ledd i forskrift til opplæringslova samt Utdanningsdirektoratets rundskriv Udir-1-2010 side 19. Det må vurderes konkret i forbindelse med fravær som ikke kan dokumenteres, om fraværet har sammenheng med elevens orden eller oppførsel. Dersom fraværet har sammenheng med elevens oppførsel vil dette omfattes av bestemmelsen i § 5 om at eleven skal være til stede i opplæringen.
- *Møte forberedt til opplæringen* betyr at eleven har gjort hjemmearbeid og har dette med til skolen.
- *Ha med nødvendig utstyr* vil si at eleven har med seg materiell som er nødvendig til de enkelte fagene/timene.
- *Gjøre arbeid til rett tid og overholde frister* vil si at eleven har gjort arbeid til rett tid og overholder frister for innleveringer av skolearbeid og andre papirer som skolen ber om.

- *Holde orden* vil si at eleven har orden i egne saker og holder orden i skolens saker som eleven benytter i undervisningen slik at materiell befinner seg på rett sted til rett tid, og at elevens egne saker ikke tar opp plass på områder som ikke er avsatt til dette.

§ 5 Regler for oppførsel

Bestemmelsen angir hvilke regler som gjelder for oppførsel. Bestemmelsen er delt i to, hvor første del angir en positiv regulering av hva slags oppførsel elevene skal vise. Andre del angir eksempler på hva slags oppførsel som ikke aksepteres.

Første del er utformet slik at kravet om at elevene skal vise *alminnelig god oppførsel* en det overordnede kravet til elevenes oppførsel. De øvrige kravene i første del kan ses på som eksemplifisering av hva som vil være alminnelig god oppførsel. Eksemplifiseringen av hva som anses som alminnelig god oppførsel er ikke uttømmende, og skolen vil kunne innfortolke også andre forhold i begrepet enn de som er listet opp. Ved utarbeidelse av lokalt reglement, kan det enkelte driftsstyre om ønskelig selv presisere hvordan bestemmelsen om alminnelig god oppførsel skal forstås. Generelt kan det legges til grunn at alminnelig god oppførsel blant annet innebærer krav om å være hyggelig og høflig overfor andre. Å forstyrre opplæringen eller demonstrativt å unnlate å gjøre det man blir bedt om, er å anse som brudd på dette punktet.

- *Være til stede i opplæringen* innebærer et krav om at elevene ikke skal forlate opplæringen, utebli eller være fraværende fra undervisningen. Til forskjell fra å komme for sent en og annen gang, skal vurderingen av en elev som systematisk møter for sent inngå i vurderingen av elevens oppførsel. Se også kommentarene under § 4 første kulepunkt.
- *Behandle medelever, ansatte og andre som elevene møter i skolehverdagen med respekt uansett kjønn, nasjonalitet, religion, livssyn, seksuell orientering m.m.* vil bl.a. si at elevene ikke skal snakke eller opptre nedsettende overfor andre grunnet kjønn, nasjonalitet, religion, livssyn, seksuell orientering m.m.
- *Bidra til et godt læringsmiljø* vil bl.a. si at elevene ikke skal opptre ekskluderende eller vise negative holdninger overfor medelever og skolens ansatte.
- *Rette seg etter beskjeder fra skolens ansatte* vil si å opptre i tråd med de beskjeder som gis av skolens ansatte både i undervisningsøkter og på andre arenaer i skolens regi.
- *Følge skolens regler for melding av fravær* vil si at den enkelte elev plikter å følge den enkelte skoles rutiner for melding av fravær. Det kan være å melde om fravær i meldingsbok, per sms, per e-post, per telefon eller annet – slik dette er bestemt av den enkelte skole. Skolene bør i rutinene for melding av fravær presisere elevens ansvar. I utgangspunktet kan eleven ikke lastes for foresattes manglende oppfølging av melding av fravær. Det må imidlertid foretas en konkret vurdering av om eleven, sett hen til alder og modenhet, skal kunne ansvarliggjøres for foresattes manglende oppfølging.
- *Ta godt vare på skolens eiendeler* vil si at eleven behandler bøker, undervisningsmateriell, inventar o.l. både ute og inne, varsomt og uten å skade disse.
- *Vise nettvett og følge skolens regler for bruk av mobiltelefoner, datautstyr og digitalt utstyr* vil si å følge skolens regler for nettbruk og bruk av alt elektronisk utstyr, både utstyr som er i skolens eie og i privat eie.
- *Følge skolens regler for bruk av hjelpemidler og spesialutstyr* vil si å behandle og bruke alt utstyr i henhold til skolens regler eller retningslinjer for bruk av slikt utstyr.

Oppførsel og opptreden som ikke aksepteres

- *Å mobbe* vil si gjentatt negativ/ondsinnert atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vansker med å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing.
- *Å utøve eller true med fysisk vold* vil si å opptre eller true med aggressive handlinger som har til hensikt å forårsake skade, smerte eller ydmykelse.
- *Å fuske eller forsøke å fuske* er bl.a. å benytte hjelpemidler som ikke er tillatt, eller å benytte andres eller egne tidligere publiserte arbeider uten å oppgi disse i kildehenvisninger.
- *Å ha med, bruke eller være påvirket av alkohol, narkotika eller andre rusmidler* innebærer et totalforbud mot å medbringe, bruke eller være påvirket av rusmidler. Alkohol og narkotika er særskilt nevnt som eksempel på rusmidler. Bestemmelsen omfatter også andre rusmidler utover alkohol og narkotika.
- *Å bruke tobakk/snus (videregående skoler og voksenopplæringsentre kan i lokalt reglement tillate bruk av tobakk/snus på nærmere angitte områder)*. Bestemmelsen innebærer et forbud mot bruk av tobakk og snus. Bestemmelsen åpner imidlertid for at de videregående skolene og voksenopplæringsentrene i lokalt reglement kan tillate bruk av snus og tobakk. Se nærmere om dette under § 2.
- *Å ha med og/eller benytte farlige gjenstander*. Bestemmelsen innebærer forbud mot å ha med og/eller benytte våpen, kniv eller andre farlige gjenstander på skolen. Forbudet vil i tillegg gjelde for gjenstander som kan benyttes til å utøve skade på andre, dersom det ikke framstår som sannsynlig at gjenstanden skal benyttes til andre formål.
- *Å bruke plagg som helt eller delvis dekker ansiktet*” innebærer å benytte et klesplagg der maksimalt øynene er synlige. Plaggene niqab og burka vil omfattes av dette forbudet, mens hijab – som bare dekker håret og halsen – ikke er forbudt. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er at niqab og burka vil kunne hindre undervisning, kommunikasjon og identifisering.

§ 6 Sanksjoner

Det er i utgangspunktet bare de sanksjoner (refsingstiltak) som er listet opp i reglementet § 6 som kan benyttes dersom en elev bryter reglene for orden og oppførsel fastsatt enten i dette reglementet eller i skolens lokale reglement. Det enkelte driftsstyre kan imidlertid - innenfor visse grenser - vedta andre sanksjoner, jf. § 2 foran. Sanksjoner som ikke går frem av det sentrale reglementet eller skolens eget reglement kan ikke benyttes.

I § 6 er det understreket at fysisk refsing ikke er tillatt. At fysisk refsing ikke kan benyttes som sanksjon følger også direkte av opplæringslova §§ 2-9 tredje ledd og 3-7 tredje ledd.

Videre er det understreket i § 6 at kollektiv avstraffelse ikke er tillatt, dvs. at flere elever eller en hel klasse ikke kan straffes for reglementsbrudd som bare noen har begått. Dette betyr for eksempel at det ikke er lov å bortvise en hel gruppe elever for hærverk som enkelte medlemmer av gruppen har gjort. Det er bare den eller de elevene som er skyldig i hærverket som kan straffes.

Ved valg av sanksjon må skolen være bevisst på at sanksjonen skal stå i et rimelig forhold til forseelsen/reglementsbruddet. Det vil for eksempel være i strid med prinsippet om forholdsmessighet mellom reglementsbrudd og sanksjon dersom skolen reagerer med bortvisning for en mindre forseelse som småprat i enkelte timer.

De enkelte sanksjonene i § 6:

Anmerkning

Anmerkning er den mildeste sanksjonen/reaksjonen. De fleste skolene har en ordning der anmerkninger føres i Fronter.

Det vil i hovedsak være lærerne som setter anmerkninger.

Skriftlig advarsel til elev

Sanksjonen skriftlig advarsel til elev er tenkt som sanksjon for elever over 18 år. For elever under 18 år vil det være naturlig å benytte sanksjonen skriftlig melding til foresatte/foreldre, jf. neste punkt.

Det vil være naturlig at rektor undertegner skriftlige advarsler til elever.

Skriftlig melding til foreldre/foresatte

Sanksjonen skriftlig melding til foreldre/foresatte kan bare benyttes for elever under 18 år. Foreldre til elever over 18 år skal ikke involveres dersom elever over 18 år bryter regler for orden og oppførsel.

Det vil være naturlig at rektor undertegner skriftlige meldinger til foreldre/foresatte.

Pålegg om å utføre oppgaver før eller etter skoletid for å rette opp skader som eleven er ansvarlig for

Etter denne bestemmelsen vil det kun være adgang til å holde elever igjen for å rette opp skader som eleven er ansvarlig for, for eksempel at eleven må rydde opp etter at han/hun har tagget på skolen. Gjensitting eller tidlig oppmøte som sanksjon i seg selv kan ikke benyttes dersom ikke skolen selv har vedtatt en slik sanksjon i sitt lokale reglement, jf. § 2 foran.

Bortvisning

Opplæringslova har klare begrensninger på hvor lenge en elev kan bortvises, og vilkår som må være oppfylt for at bortvisning skal kunne benyttes.

Elever på barnetrinnet (1. – 7. årstrinn) kan bare bortvises for enkelttimer eller for resten av dagen, jf. opplæringslova § 2-10 første ledd.

Elever på ungdomstrinnet (8. – 10. årstrinn) kan bortvises i inntil tre dager, jf. opplæringslova § 2-10 første ledd.

Elever i videregående kan bortvises i inntil fem dager, jf. opplæringslova § 3-8 første ledd første punktum.

For ovennevnte bortvisninger er det et vilkår at regelbruddet er alvorlig eller at eleven har brutt reglementet flere ganger, jf. opplæringslova §§ 2-10 første ledd og 3-8 første ledd.

At det bare er alvorlige tilfeller som kan begrunne bortvisning er også understreket i forarbeidene til opplæringslova. I Ot.prp. nr. 46 (1997-98) punkt 20.4 (side 116) er det uttalt at bortvisning bare bør gjelde "*dei heilt spesielle unntakstilfella*".

Et annet vilkår for bortvisning er at skolen først har vurdert å bruke andre tiltak eller reaksjoner overfor eleven, jf. opplæringslova §§ 2-10 andre ledd andre punktum og 3-8 tredje ledd.

Elever i videregående opplæring kan også bortvises for resten av skoleåret, jf. opplæringslova § 3-8 andre ledd første punktum. For å kunne bortvise en elev for resten av skoleåret må eleven ifølge denne bestemmelsen vedvarende ha vist en oppførsel som i alvorlig grad går ut over orden og arbeidsro på skolen. I forbindelse med en avgjørelse om bortvisning for resten av skoleåret, kan det også bestemmes at eleven skal miste retten til videregående opplæring, jf. opplæringslova § 3-8 andre ledd andre punktum.

Hvem kan treffe avgjørelse om bortvisning?

Rektor ved den enkelte skole kan gi lærerne myndighet til å treffe avgjørelse om bortvisning fra egen undervisning for en opplæringsøkt, avgrenset til to klokketimer.

Avgjørelse om bortvisning for resten av dagen eller for en eller flere dager må treffes av rektor. Rektor kan ikke delegere en slik avgjørelse til lærerne. Før rektor treffer et bortvisningsvedtak skal rektor imidlertid ha rådført seg med elevens lærere, jf. opplæringslova §§ 2-10 andre ledd andre punktum og 3-8 første ledd andre punktum.

Avgjørelse om bortvisning for resten av skoleåret og avgjørelse om tap av retten til videregående opplæring skal treffes av UDA v/direktøren.

Midlertidig eller permanent klasse-/gruppebytte

Klasse- eller gruppebytte kan for eksempel være en aktuell sanksjon overfor en elev som har mobbet en medelev.

Avgjørelse om permanent klasse- eller gruppebytte treffes av rektor.

Klasse- eller gruppebytte er en så alvorlig sanksjon at den bare bør benyttes i alvorlige tilfeller. Skolen bør også ha forsøkt andre tiltak eller sanksjoner overfor eleven før vedtak om klasse- eller gruppebytte fattes.

Midlertidig eller permanent skolebytte

Det følger av opplæringslova § 8-1 tredje ledd at når hensynet til de andre elevene tilsier det, kan en elev i særlige tilfelle flyttes til en annen skole eller til bostedsskolen (dersom eleven ikke går der).

Skolebytte kan for eksempel være en aktuell sanksjon overfor en elev som mobber medelever. Det følger imidlertid av § 8-1 tredje ledd andre punktum at før det blir gjort vedtak om å flytte en elev skal en ha prøvd andre tiltak.

En avgjørelse om midlertidig eller permanent skolebytte er det UDA v/direktøren som må fatte.

§ 7 Anmeldelse av straffbare forhold

Skolen skal normalt anmelde straffbare forhold til politiet uavhengig av elevens alder. Det vil si at skolen normalt også skal anmelde elever som er under den kriminelle lavalder. Det vil være naturlig at det er rektor som foretar anmeldelsen.

Når et forhold anmeldes vil det også være naturlig at eleven og elevens foresatte/foreldre orienteres om forholdet.

§ 8 Erstatningsansvar

Dersom en elev skader eller mister skolens utstyr, for eksempel pc eller bok som eleven låner, eller gjør hærverk på skolen, kan eleven bli erstatningsansvarlig. For umyndige elever kan også foreldrene bli erstatningsansvarlig.

Elevens eget erstatningsansvar: For mindreårige elever er erstatningsansvaret regulert i skadeserstatningsloven § 1-1. Etter denne bestemmelsen kan en elev bli erstatningsansvarlig for skader som han/hun volder ”forsettlig eller uaktsomt” når det ”finnes rimelig under hensyn til alder, utvikling, utvist adferd, økonomisk evne og forholdene ellers”.

Det er et vilkår at eleven *har voldt skaden forsettlig (med vilje) eller uaktsomt*. Først må det vurderes om eleven har handlet forsettlig eller uaktsomt. Forutsatt at eleven har handlet uaktsomt eller forsettlig, må det vurderes om det er rimelig å pålegge eleven erstatningsansvar. I begge disse vurderingene vil alder, utvikling og utvist atferd være sentrale momenter. I vurderingen av om det er rimelig å tilkjenne erstatning vil også momentene økonomisk evne og forholdene ellers komme inn.

Det er det såkalte ulovfestede culpaansvaret (skyldansvaret) som er aktuelt når eleven er over 18 år. Dette innebærer at dersom eleven har opptrådt uaktsomt eller forsettlig kan eleven bli pålagt å dekke skaden/tapet.

Foreldrenes erstatningsansvar: Skadeserstatningsloven § 1-2 nr. 2, er den mest aktuelle bestemmelsen for å pålegge foreldrene erstatningsansvar for skader som mindreårige elever forvolder. Bestemmelsen gir hjemmel for å pålegge foreldrene objektivt erstatningsansvar i tilfeller der deres barn har handlet uaktsomt/forsettlig. Foreldrene trenger altså ikke å ha utvist skyld, men eleven må ha forvoldt skaden forsettlig eller uaktsomt. Foreldrenes ansvar er imidlertid begrenset til kr. 5000 for hver enkelt skadehandling.

§ 9 Saksbehandling ved bruk av sanksjoner

I § 9 i reglementet er det listet opp saksbehandlingsregler som skolen må følge når sanksjoner gis.

Følgende saksbehandlingsregler gjelder for alle sanksjoner uavhengig av om sanksjonen er å anse som enkeltvedtak eller ikke:

- *Skolen skal sørge for at avgjørelsen tas på et forsvarlig grunnlag.*

Dette innebærer at skolen må sørge for at saken/forholdet er tilstrekkelig opplyst før sanksjon gis. Skolen må herunder iverksette de undersøkelser som er nødvendige for å få saken opplyst.

I enkelte tilfeller kan det være nok at eleven det gjelder får uttale seg. I andre tilfeller kan det være nødvendig med flere undersøkelser, for eksempel at skolen innhenter uttalelse fra elever eller andre som har vært vitne til den aktuelle hendelsen.

- *Eleven skal ha fått mulighet til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen.*

Det følger av opplæringslova §§ 2-9 siste ledd og 3-7 siste ledd at eleven skal ha fått mulighet til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen.

Dersom avgjørelsen tas av rektor, for eksempel en avgjørelse om bortvisning for en dag, skal eleven ha fått mulighet til å uttale seg muntlig overfor rektor. Er det kontaktlærer eller faglærer som fatter avgjørelsen, for eksempel der rektor har delegert myndigheten til å bortvise for en time til lærerne, skal eleven ha fått uttale seg overfor læreren.

Regelen krever ikke noen omstendelig prosedyre før det for eksempel gis en anmerkning fra læreren, men læreren må gjøre eleven oppmerksom på at anmerkning blir satt og hva som er grunnen til det slik at eleven får mulighet til å forklare seg.

- *Avgjørelsen skal begrunnes (ved avgjørelse av særlig betydning skal begrunnelsen gis skriftlig).*

I de tilfeller en lærer setter en anmerkning eller bortviser en elev for en undervisningstime, kan det være tilstrekkelig å gi begrunnelsen muntlig. Dette gjelder for eksempel i et tilfelle der læreren oppdager at en elev sender tekstmeldinger i timen til tross for at skolen i sitt reglement har bestemmelse om at mobiltelefoner ikke skal benyttes i timene. Læreren kan da ta dette opp med eleven når timen er over slik at eleven får mulighet til å uttale seg. Etter at eleven har hatt mulighet til å uttale seg, kan læreren gi eleven beskjed om at han/hun vil få en anmerkning fordi oppførselen er i strid med skolens reglement for orden og oppførsel.

Dersom begrunnelsen gis muntlig må skolen likevel sørge for dokumentasjon av hendelsen/sanksjonen. Vi viser bl.a. til at det er viktig at det foreligger dokumentasjon for hendelser som kan få betydning for vurdering i orden og oppførsel.

- *Før avgjørelse om bortvisning blir fattet skal skolen ha vurdert om det er mulig å bruke andre reaksjoner eller hjelpetiltak.*

Når det gjelder bortvisning følger det av opplæringslova §§ 2-10 andre ledd andre punktum og 3-8 tredje ledd at skolen skal ha vurdert om det er mulig å bruke andre sanksjoner eller hjelpetiltak før avgjørelse om bortvisning blir fattet. Dette gjelder uansett lengde på bortvisningen.

Klassebytte er også en så alvorlig avgjørelse at skolen bør ha vurdert og også forsøkt andre hjelpetiltak før avgjørelse om klassebytte blir fattet.

- *I alvorlige saker skal mindreåriges foreldre/foresatte varsles så langt det er mulig. Foreldre/foresatte til elever på årstrinnene 1-7 skal varsles før det blir satt i verk bortvisning for resten av dagen.*

Bortvisning for resten av dagen er i utgangspunktet så alvorlig at foreldre/foresatte til mindreårige skal varsles dersom det er mulig. Dette gjelder uavhengig av alder på eleven.

Når det gjelder bortvisning for resten av dagen for elever på årstrinnene 1-7 følger det også av opplæringslova § 2-10 andre ledd tredje punktum at dette ikke kan iverksettes før foreldrene har blitt varslet. Bortvisning for resten av dagen kan i disse tilfeller ikke iverksettes dersom skolen ikke får tak i foreldre/foresatte.

Anmerkning er ikke så alvorlig at foresatte skal varsles med en gang. Det vil imidlertid være naturlig at skolen for eksempel gjennomgår anmerkninger i forbindelse med utviklingssamtaler.

Saksbehandlingen for sanksjoner som er å anse som enkeltvedtak:

For de sanksjonene som er å anse som enkeltvedtak, må i tillegg saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak i forvaltningsloven følges.

Bare sanksjonene nevnt i § 6 punktene 6-9 er å anse som enkeltvedtak, dvs.:

- bortvisning fra undervisningen for 1 – 5 dager (rektor treffer avgjørelse)
- klasse- eller gruppebytte (rektor treffer avgjørelse)
- bortvisning for resten av skoleåret (direktøren i UDA treffer avgjørelse)
- skolebytte (direktøren i UDA treffer avgjørelse)
- tap av retten til videregående opplæring (direktøren i UDA treffer avgjørelse)

Når det gjelder bortvisning er det altså bare bortvisning for en dag eller mer som er å anse som enkeltvedtak. Bortvisning fra en undervisningsøkt eller for resten av dagen er ikke enkeltvedtak.

At saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak skal følges betyr bl.a.:

- at det må sendes skriftlig forhåndsvarsel (forvaltningsloven § 16)
- at det må treffes et skriftlig enkeltvedtak (forvaltningsloven § 23)
- at det skal gis en skriftlig begrunnelse for vedtaket (forvaltningsloven §§ 24 og 25)
- at det skal opplyses om klageadgang, klagefrist, klageinstans, fremgangsmåten ved klage, muligheten til å se sakens dokumenter og muligheten til å be om utsatt iverksettelse (forvaltningsloven § 27)

Utsatt iverksettelse

Dersom eleven/foresatte klager over et enkeltvedtak om for eksempel bortvisning og benytter seg av adgangen til å be om utsatt iverksettelse, må skolen straks ta stilling til anmodningen om utsatt iverksettelse. Om utsatt iverksettelse skal gis, er det opp til skolens skjønn å avgjøre. Skolen plikter ikke å ta en anmodning om utsatt iverksettelse til følge. Ved vurderingen av om utsatt iverksettelse skal gis vil det bl.a. være relevant å legge vekt på betydningen av at vedtaket iverksettes straks for begge parter samt antatt utfall av klagebehandlingen. Et avslag på utsatt iverksettelse er ikke et enkeltvedtak.

Selve bortvisningen kan altså gjennomføres før en eventuell klage er behandlet. I de tilfeller utsatt iverksettelse ikke gis og eleven får medhold i en klage skal ikke bortvisningstiden føres som fravær. Skolen er da også ansvarlig for å hjelpe eleven til å ta igjen tapt undervisning.

Maler for forhåndsvarsel og enkeltvedtak

Vi har utarbeidet maler for forhåndsvarsler og enkeltvedtak som skolen kan ta utgangspunkt i.

Følgende maler for *forhåndsvarsel* ligger ved:

- Forhåndsvarsel om bortvisning fra ungdomsskolen (vedlegg 1)
- Forhåndsvarsel om bortvisning fra videregående skole (vedlegg 2)
- Forhåndsvarsel om klasse-/gruppebytte (vedlegg 3)

Følgende maler for *enkeltvedtak* ligger ved:

- Enkeltvedtak om bortvisning fra ungdomsskolen (vedlegg 4)
- Enkeltvedtak om bortvisning fra videregående skole (vedlegg 5)
- Enkeltvedtak om klasse-/gruppebytte (vedlegg 6)

§ 10 Ikrafttredelse

Reglementet trer i kraft 01.01.2013.

Vedlegg:

- Vedlegg 1 – mal for forhåndsvarsel om bortvisning fra ungdomsskolen
- Vedlegg 2 – mal for forhåndsvarsel om bortvisning fra videregående skole
- Vedlegg 3 – mal for forhåndsvarsel om klasse-/gruppebytte
- Vedlegg 4 – mal for enkeltvedtak om bortvisning fra ungdomsskolen
- Vedlegg 5 – mal for enkeltvedtak om bortvisning fra videregående skole
- Vedlegg 6 – mal for enkeltvedtak om klasse-/gruppebytte